

Cafè Ciutat

Municipis pel Comerç Just

Què és AVALUEM?

AVALUEM sorgeix de la necessitat d'engegar processos d'avaluació i sistematització de la cooperació descentralitzada i de treballar per la seva transparència i qualitat. Un equip de professionals amb llarga experiència en el món de la cooperació volem posar els nostres coneixements, teòrics i pràctics, al servei de l'assessorament de les organitzacions i les institucions a fi de millorar-ne la qualitat.

Pensem que la reflexió dels actors de cooperació descentralitzada, tant del Nord com del Sud, pot permetre avançar en formes horitzontals d'implementar la cooperació. Aquesta metodologia, a més de ser democràtica, contribueix a generar més impacte i, sobretot, a promoure una major apropiació que fa la cooperació més sostenible.

Publicacions AVALUEM

Col·lecció Bones Pràctiques

1. Construcció d'un pou per a l'abastiment d'aigua a Bouanzé, Mauritània
2. Desenvolupament econòmic i social a les comunitats camperoles, afroequatorianes i indígenes de la província de Sucumbíos, Equador
3. Programa UALE de prevenció de la SIDA a Escuintla, Guatemala
4. Plataforma Sindical Común Centroamericana (Nicaragua, Guatemala, Costa Rica, Hondures, Panamà i El Salvador)
5. Agermanament San Miguelito (Nicaragua) i Sant Boi de Llobregat (Catalunya)
6. Actuacions engegades per la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia
7. Digitalització de l'Arxiu del Bisbe Pere Casaldàliga a la Prelazia de Sao Félix do Araguaia (Brasil)
8. "Programa de alianzas para el desarrollo de Bolívar" (Equador)
9. Consell d'Infants de Cambrils: decidim solidaritat!
10. "Institut rural agropecuari i comunitari *Tres de marzo, ternura de los pueblos*", San Bartolo, Quilalí (Nicaragua)

Materials de formació

1. Planificar amb la Metodologia d'Enfocament de Marc Lògic (EML)

Primera edició: Abril 2014

© **Dels textos:** AVALUEM, anàlisi i desenvolupament

© **De les fotos:** Alternativa3, Fundació Grup Tercer Món-Mataró, Ajuntament de Molins de Rei, Ajuntament de Manresa, Ajuntament del Prat de Llobregat

Impressió: Impremta Pagès (Anglès, Girona)

Dipòsit legal:

Impressió a Catalunya - Printed in Catalonia

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, és permesa però caldrà comptar amb l'autorització dels propietaris del copyright, i sempre haurà de citar-ne la font.

Introducció

La darrera crisi econòmica mundial ha posat en evidència que el món està interrelacionat i per tant qualsevol acció local, tant al Sud com al Nord, pot tenir també els seus efectes a altres latituds del planeta. Aquesta globalització, de la que som cada dia més conscients, és la que ens ha de fer reflexionar sobre la importància creixent de promoure el Comerç Just i un consum responsable, i que cal actuar en l'àmbit local si volem transformar l'injust sistema econòmic global.

Des d'aquest punt de vista, la iniciativa que presentem en aquest llibret com una bona pràctica és cada dia més oportuna, ja que a través d'una proposta assumida a nivell local, la comercialització del cafè de Comerç Just com a Cafè Ciutat (amb el nom del municipi), es pot fer realitat la distribució del cafè d'una cooperativa d'una població també concreta del Sud que permet a productors i productores locals poder produir un producte de qualitat, agroecològic, sense patir ni un preu abusiu, ni un tracte injust per part dels intermediaris.

Aquesta proposta pionera d'articulació local al nostre país permet teixir aliances en l'àmbit municipal de com es pot promoure la gestió d'alternatives concretes que es materialitzin en canvis de comportaments, tant de les institucions públiques, com de les entitats, les associacions veïnals, de comerciants, espais cívics, que fomentin un procés educatiu, un consum més responsable. La iniciativa del Cafè Ciutat és una proposta descentralitzada amb identitat pròpia a cada municipi, però que alhora també es coordina en xarxa, de forma que es duu a terme l'intercanvi d'experiències entre cada localitat i això contribueix a enriquir i millorar les propostes locals per tal que el procés sigui pedagògic i alhora sostenible.

En aquest sentit podem dir que la proposta de Comerç Just que us presentem a continuació és una bona pràctica que ja està en funcionament a vuit ciutats de Catalunya (Terrassa, Manresa, Mataró, Molins de Rei, Sant Quirze del Vallès, El Prat de Llobregat, Calella i Sant Adrià de Besòs) i que és el resultat de l'esforç col·lectiu de tots els actors i a tots nivells. Des de les cooperatives de productors al Sud, passant per l'organització importadora solidària, els ajuntaments catalans que ho impulsen, les entitats locals que hi participen, la Diputació de Barcelona que hi dona suport i sobretot la ciutadania. La compra del Cafè Ciutat és un gest amb el que cada dia més consumidors i consumidoras fan realitat la seva actitud de compromís amb el Comerç Just i, amb aquesta decisió, contribueixen a fer realitat un món que voldríem que fos cada cop més just i solidari.

Us convidem a llegir aquest llibret 11 on es presenta aquesta bona pràctica de la cooperació catalana, a donar-la a conèixer i, si us és possible, a participar-hi, o analitzar com fer-la realitat al vostre municipi.

Núria Camps i Vidal
Directora d'AVALEM

Índex

Pàg. 3	Introducció
Pàg. 5	Pròleg
Pàg. 6	Què és el Cafè Ciutat?
Pàg. 10	Partenariat
Pàg. 11	El preu del cafè i el Comerç Just
Pàg. 15	El Cafè Ciutat a Catalunya
Pàg. 23	Identificació de la bona pràctica
Pàg. 26	Punts forts
Pàg. 26	Reptes de futur
Pàg. 27	Enllaços d'interès
Pàg. 27	Contacte

Bones Pràctiques 11:

“Cafè Ciutat. Municipis pel Comerç Just”

Sistematització realitzada per:

AVALUEM. Anàlisi i Desenvolupament

Núria Camps i Vidal, directora d'AVALUEM

Imma Bartrina i Rams, tècnica de projectes d'AVALUEM

Dates de la sistematització: 2013-2014

Període sistematitzat: 2008-2014

Elaboració del text de la bona pràctica: Marta Ramoneda Anglés

Pròleg

Cafè Ciutat, un projecte en xarxa per fomentar el Comerç Just

La Diputació de Barcelona, en el marc de les polítiques públiques de cooperació al desenvolupament, considera de gran importància el foment del Comerç Just i el consum responsable per tal d'apropar la ciutadania de casa nostra a la realitat d'altres països i zones geogràfiques del món que pateixen serioses dificultats per sobreviure en el seu dia a dia. L'objectiu és que, a partir d'aquest coneixement, els nostres ciutadans es sentin a la vegada responsables del que passa al món, tant a nivell individual, com local i global.

Cafè Ciutat no és un projecte més de foment del Comerç Just i el consum responsable; és un projecte especial que potencia el treball en xarxa, que té la virtut de vincular la ciutadania dels municipis catalans amb els productors de cafè del Sud a través d'un producte alimentari de consum habitual, com és el consum diari de la tassa de cafè.

Els productors de cafè, en molts casos, són cooperatives cafetaleres camperoles que viuen en situació de pobresa, amb dificultats per accedir al crèdit, i que a la vegada ofereixen un producte de qualitat i no poden accedir fàcilment als mercats.

És important donar a conèixer, a través d'aquesta publicació, la importància de les aliances estratègiques que es dissenyen entre els diferents actors del Cafè Ciutat (els ajuntaments i les entitats ONGD i del tercer sector) i els lligams i el treball en xarxa entre els propis municipis Cafè Ciutat.

Des de la Diputació de Barcelona hem col·laborat en la formulació del projecte, des dels seus inicis, amb les entitats Alternativa3 i Fundació Grup Tercer Món Mataró, i hem elaborat el disseny del projecte i el procés participatiu ciutadà -amb votació a les urnes i webs per seleccionar la imatge emblemàtica de la ciutat que figurarà al paquet de cafè- i que a la vegada haurà d'explicar l'origen del producte, és a dir, la cooperativa o cooperatives cafetaleres del Sud d'on procedeix el cafè.

Valorem molt positivament la participació dels vuit municipis Cafè Ciutat: Mataró, Manresa, Terrassa, Sant Quirze del Vallès, Molins de Rei, Calella, El Prat de Llobregat i Sant Adrià del Besòs, que mitjançant una trobada anual intercanvien les bones pràctiques i materials d'Educació per al Desenvolupament i sensibilització.

I no acabem aquí; ja tenim municipis que estan treballant per participar a la xarxa Cafè Ciutat i per disposar ben aviat del seu propi cafè de Comerç Just que vinculi la ciutat amb el Sud i que es basi en la justícia en les relacions internacionals.

Joan Carles García Cañizares

Diputat Adjunt a la Presidència
Diputació de Barcelona

Què és el Cafè Ciutat?

Cafè Ciutat és una campanya dirigida a la ciutadania, al teixit associatiu, a entitats públiques i a establiments comercials de les ciutats participants, per tal de fomentar la consciència de consum responsable pel que fa al cafè, coneixent el seu origen i les condicions de Comerç Just en les quals s'ha produït. A través d'aquesta iniciativa, cada localitat catalana participant es vincula amb cooperatives productores de cafè d'un o varis orígens concrets i disposa així, a través d'un embalatge i una distribució pròpia, d'un cafè de Comerç Just amb identitat personalitzada pel municipi. Això permet a cada ciutat donar suport o agermanar-se específicament amb una cooperativa cafetalera productora.

Una de les finalitats de la campanya és el compliment dels objectius de l'Agenda 21, acordada a l'Assemblea de les Nacions Unides l'any 1992, la qual recomanava endegar iniciatives de Comerç Just a nivell local per tal de donar la possibilitat a la ciutadania d'actuar de forma responsable pel que fa al consum.

La campanya Cafè Ciutat neix amb el suport d'Alternativa3 amb partenariat amb la Fundació Grup Tercer Món Mataró. De fet, Alternativa3 ha estat l'entitat impulsora i dinamitzadora del projecte, ja que des de l'any 1992 es dedica a la importació, distribució i comercialització de productes (tèxtils, d'alimentació i artesania) de Comerç Just que provenen de grups d'artesans i productors de països del Sud.

L'any 1995 Alternativa3 va crear la primera torradora de cafè de Comerç Just de l'Estat, on s'elaboren tant marques pròpies de cafè com les de qualsevol organització interessada en el cafè de Comerç Just. Des de l'entitat s'importa el gra verd, es torra i s'envasa artesanalment a les instal·lacions que l'organització té a Terrassa. Alternativa3 promou els productes ecològics de Comerç Just, elaborats de manera local i amb criteris de Responsabilitat Social, i els importa directament de les cooperatives del Sud per tal de controlar tot el procés de producció i reduir intermediaris, alhora que els distribueix i comercialitza. A partir de 2008 l'organització treballa per impulsar també el Cafè Ciutat.

Actualment el projecte Cafè Ciutat és actiu a Terrassa, Manresa, Mataró, Molins de Rei, Sant Quirze del Vallès, El Prat de Llobregat, Calella i Sant Adrià de Besòs i s'està promovent l'extensió a altres ciutats de la demarcació de Barcelona. A través del programa s'involucra la ciutadania, les associacions que lideren el projecte a cada municipi, l'entitat que dóna suport per la coordinació, importació i comercialització, els ajuntaments i la Diputació de Barcelona. Al Sud hi prenen part cooperatives de Colòmbia, Costa Rica, Mèxic, Nicaragua i Tanzània.

Per què el cafè?

Es va escollir el cafè com a producte representatiu del Comerç Just perquè és un producte que és a la nostra taula de manera quotidiana. Com a tal, el cafè pot ser una eina per canviar el món: si com a consumidors i consumidores demanem que es pagui un sou digne als productors i que ens arribi a la taula un producte saludable, estem treballant pels drets humans i per la millora de les relacions internacionals.

La següent sèrie de dades ens ajuda a fer-nos una idea de la importància del comerç internacional del cafè i del poder de les nostres eleccions com a consumidors i consumidores.

- El cafè és la segona matèria primera que mou més diners al món, després del petroli.
- 25 milions de persones viuen de forma directa del cafè, i 100 milions de persones ho fan de manera indirecta.
- Es consumeixen 2,5 bilions de tasses de cafè al dia.
- El 80% del cafè es consumeix al Nord i el 80% es produeix al Sud.
- Des de les mans dels camperols i camperoles a la teva tassa, el cafè pot arribar a passar per 150 intermediaris diferents.
- Si pagues 1€ per un cafè, 13 cèntims es queden al país del Sud que produeix el cafè, i d'aquests, 3 o 4 cèntims són els que arriben a la persona que el produeix.

Principis del programa

El programa Cafè Ciutat es basa en els següents principis:

- Oferir a la ciutadania dels municipis catalans l'opció de fer un consum responsable a través de la compra de cafè de Comerç Just
- Vincular la ciutadania dels municipis catalans directament amb els productors de cafè del Sud i donar suport a les cooperatives que treballen sota els principis de Comerç Just
- Afavorir la relació entre les diferents cooperatives del Sud que proveeixen de cafè per a la comercialització, per tal que creïn vincles de solidaritat i de coneixement mutu
- Promocionar el cafè de Comerç Just a cadascun dels municipis, creant una marca amb imatge pròpia
- Aglutinar les diferents experiències de cada municipi en el marc del projecte comú de Cafè Ciutat que es promou a diverses ciutats de Catalunya
- Promoure un model de cooperació basat en la justícia en les relacions internacionals

Més enllà d'aquests principis, la iniciativa permet posar de manifest els mecanismes injustos del comerç internacional i ofereix a la ciutadania la possibilitat d'actuar pel que fa al consum de cafè de forma responsable. És per això que es sol dir que el Cafè Ciutat és bo a diferents nivells:

Bo per als camperols i camperoles

Perquè es tracta de cafè procedent de cooperatives de camperols dels països menys afavorits, organitzats de forma participativa per a obtenir preus més justos per les seves collites, que els permetin millorar les seves condicions de vida i decidir sobre el seu propi desenvolupament.

Bo per al medi ambient

Perquè és cafè conreat sense agroquímics, per agrupacions de petits camperols, seguint tècniques tradicionals respectuoses amb la naturalesa. El Cafè Ciutat compta amb acreditació de producte ecològic.

Bo per a tu

Perquè és cafè d'alta qualitat per satisfer els consumidors més exigents.

Bo per a la teva ciutat

Perquè una ciutat sostenible i responsable amb les seves decisions i que practica una compra ètica és una ciutat de futur.

Existeixen altres mecanismes innovadors a través dels quals el municipi pot promoure el consum responsable, com demostren les experiències que s'han dut a terme a diferents ciutats. L'any 2004, a Manresa, per exemple, l'Ajuntament, a proposta de les entitats del Consell Municipal de Solidaritat, va aprovar una moció per impulsar la compra pública ètica i el Comerç Just amb la voluntat de consolidar el compromís de la ciutat amb la solidaritat i la justícia. Aquest compromís es va poder treballar en dos sentits:

- La introducció de clàusules socials i mediambientals a les licitacions públiques, aspecte que ha permès treballar en la provisió de productes o serveis la incorporació de persones en risc social i criteris de respecte al medi ambient, com l'ús de materials reciclats o productes de proximitat i Comerç Just. Un dels exemples importants en aquest sentit va ser la concessió del contracte de *rending* que aglutina tant criteris socials com mediambientals: introducció de Cafè Ciutat i de sucre de Comerç Just i reducció de residus, ja que les màquines són bimodals i, en cas de dispensar got, no s'utilitza plàstic.

El contracte de *rending* ha suposat també un important element de sensibilització del personal municipal, ja que a través de les màquines de cafè s'han pogut difondre els principis del Comerç Just i els seus beneficis en relació al comerç convencional.

- La sensibilització ciutadana, realitzant activitats que fomenten l'educació en valors de la ciutadania

A Mataró també s'apliquen alguns criteris per les licitacions i contractacions per promoure el Comerç Just. A més, pel que fa al consum responsable i la banca ètica, l'Ajuntament de Mataró és una de les primeres institucions públiques catalanes que té obert un compte a la banca ètica, concretament des de l'any 2007.

D'aquesta manera es pretén configurar una acció de govern coherent tant internament com externa amb els valors de la solidaritat i la responsabilitat social, a la vegada que el municipi compleix el seu rol educador de la ciutadania.

Com adherir-s'hi?

1. L'ajuntament s'informa del procés

L'ajuntament que vol impulsar la iniciativa del Cafè Ciutat al seu municipi –ja sigui per iniciativa del propi consistori o d'alguna organització de la societat civil- ha de posar-se en contacte amb la Fundació Grup Tercer Món Mataró per obtenir la informació necessària i conèixer quins passos cal seguir.

2. Qui fa la importació i envasat del cafè?

A través d'Alternativa3 s'importa i s'envasa el cafè de Comerç Just elaborat de manera local i amb criteris de Responsabilitat Social, i que podrà etiquetar-se com a Cafè Ciutat.

3. Reunió preparatòria

Es farà una reunió preparatòria per definir el disseny del procés i identificar els socis locals que hi intervindran.

4. Es selecciona la cooperativa del Sud

Es selecciona una cooperativa cafetera del Sud per establir vincles de futur Nord-Sud.

5. Es fa un tast popular

Es prepara un tast popular per escollir les característiques del cafè que es vincularà al municipi.

6. Elecció de la imatge representativa de la ciutat

Mitjançant un procés de participació ciutadana (presencial i online), i entre 3 propostes, s'escull la imatge representativa de la ciutat que il·lustrarà el paquet de cafè.

7. Escollir qui en serà el padrí o padrina

Acordar quina persona coneguda del municipi pot ser el padrí o padrina que impulsi inicialment la difusió del Cafè Ciutat i convidi a tothom a tastar-lo.

8. Presentació a la ciutadania

Elaborar un pla de comunicació i acció i fer la presentació pública a la ciutat.

9. Promoure la comercialització i distribució a la ciutat

Apartir de la implicació activa dels socis locals, fomentar diferents vies de comercialització i distribució (mitjançant botigues de Comerç Just, als comerços de la ciutat, a cafès o bars específics o promovent l'ús de cafè de Comerç Just a les màquines de cafè d'equipaments municipals).

10. Promoure la sensibilització a la ciutat

Fomentar el Comerç Just i difondre la iniciativa a tot el municipi.

Partenariat

A tots els municipis on es treballa amb el projecte Cafè Ciutat es vinculen com a mínim tres actors clau:

- L'ajuntament
- Una entitat de la societat civil catalana (o més d'una)
- Una cooperativa de productors de cafè del Sud

Més endavant s'explica més clarament aquesta relació en cadascun dels municipis, però el que es vol destacar aquí és la implicació tant de la ciutadania com dels representants polítics, i sobretot la relació que s'estableix entre la ciutat participant i la cooperativa de productors i productores de cafè.

La Diputació de Barcelona, a més de finançar el projecte, és també part de tota la coordinació i execució als diferents municipis.

També cal destacar la relació que s'estableix entre les entitats locals participants i els respectius ajuntaments, que segons el municipi tenen un paper de més o menys pes pel que fa al seu lideratge; en qualsevol cas, però, aquest treball conjunt funciona en benefici del programa i fomenta l'apropament entre l'administració local i la societat civil.

En aquesta taula es pot veure la relació de cadascun dels municipis amb les entitats de la societat civil i les cooperatives de productors del Sud.

Municipi català	Entitat a Catalunya	Procedència del cafè	Nom de les cooperatives
Terrassa	Alternativa3	Nicaragua	CECOCAFEN (agrupa cooperatives de Matagalpa)
Manresa	Associació Josep Maria Cunill i Solà	Chiapas (Mèxic)	MUSA, Mujeres de Unión de la Selva
Mataró	Fundació Grup Tercer Món	Chiapas (Mèxic)	MUSA, Mujeres de Unión de la Selva
Molins de Rei	Associació Comerç Just de Molins de Rei	Costa Rica Tanzània	COOPEAGRI (cooperativa d'economia social) KCU, Kagera Cooperative Union
Sant Quirze del Vallès	Associació de comerciants	Colòmbia	Arhuacos, Asociación de Productores Campesinos e Indígenas de la Sierra Nevada de Santa Marta
El Prat de Llobregat	ACSUR – Las Segovias	Colòmbia Tanzània	Arhuacos, Asociación de Productores Campesinos e Indígenas de la Sierra Nevada de Santa Marta. KCU, Kagera Cooperative Union
Calella	Fundació Grup Tercer Món Mataró	Mèxic	MUSA, Mujeres de Unión de la Selva
Sant Adrià de Besòs	A concretar	Chiapas (Mèxic) Tanzània	MUSA, Mujeres de Unión de la Selva KCU, Kagera Cooperative Union

El preu del cafè i el Comerç Just

El Comerç Just, en el marc del qual es produeix el Cafè Ciutat, és un sistema comercial solidari i alternatiu al convencional que persegueix el desenvolupament dels pobles i la lluita contra la pobresa, i que per això és considerat com una eina de cooperació. El Comerç Just constitueix, a més, un moviment internacional format per organitzacions del Sud i del Nord que té per objectiu millorar l'accés al mercat per part dels productors més desfavorits i canviar les injustes regles del comerç internacional que consoliden la pobresa i la desigualtat.

Segons aquestes injustes regles, el preu del cafè es decideix a les borses de matèries primeres dels països occidentals, un sistema que genera una elevada especulació per part de grans grups empresarials que controlen el mercat d'aquest producte –per exemple, creant artificialment escassetat d'oferta a través de la compra i emmagatzematge a gran escala. Això és possible perquè el mercat del cafè està controlat per només cinc empreses multinacionals que poden manipular el preu a través d'aquestes estratègies borsàries. D'altra banda, les condicions climatològiques poden afectar de manera considerable el preu del cafè: si el clima és favorable i hi ha una gran producció, aquesta, juntament amb una demanda baixa, porta a la rebaixa dels preus; si, al contrari, el clima és desfavorable i la producció baixa, aquesta, combinada amb una gran demanda, porta els preus a l'alça.

Com que la majoria de petits productors viuen en zones aïllades, no estan organitzats, desconeixen els mecanismes pels quals s'estableix el preu del cafè i no tenen les infraestructures suficients per vendre la producció als mercats locals, la seva dependència d'intermediaris locals és total. Així, quan puja el preu del cafè aquest no repercuteix en el camperol que el produeix, sinó en tot un seguit d'intermediaris a nivell local i internacional, així com en les grans multinacionals transformadores que tenen a les seves mans la major part del cafè que es produeix al món.

Un altre fet que afavoreix l'enriquiment dels països del Nord en detriment dels països del Sud productors de cafè són les mesures proteccionistes. La Unió Europea estableix que els aranzels que han de pagar els exportadors per vendre-hi cafè són més grans com més transformat estigui el producte. Així, és molt més barat exportar cafè verd (sense torrar) i sense empaquetar, de manera que finalment la indústria de la transformació del cafè s'estableix als països del Nord, que es queden també amb els grans beneficis que aquesta comporta.

La situació dels països productors de cafè es va veure agreujada als anys 80 pel problema del deute extern. Per satisfer els crèdits sol·licitats per aquests països, institucions com el Fons Monetari Internacional van imposar l'aplicació de plans d'ajustament econòmic per generar ingressos per retornar els crèdits. Entre les mesures incloses en aquests plans hi havia la de dedicar les terres fèrtils a cultius de productes per a l'exportació (com el cafè) als mercats mundials, o bé la inversió directa de les pròpies multinacionals, en detriment de la varietat de cultius per satisfer les necessitats alimentàries de la població autòctona. Així, a països com Uganda, on una gran part de la població viu del cultiu del cafè, el preu del producte té un gran impacte en les condicions de vida i l'estabilitat econòmica del país.

Amb tot, la fluctuació del preu del cafè al mercat internacional és molt elevada, i moltes vegades es situa per sota del preu de producció. Les zones productores solen estar situades en zones rurals molt empobrides, amb un deficient accés als serveis bàsics d'educació, salut, aigua o electricitat, i mentre el preu que es paga al productor pel seu cafè baixa, aquest ha de fer front a la pujada del preu dels insums, del petroli, del transport, del menjar i dels serveis necessaris per a viure. És per combatre aquesta injusta situació que neix el Comerç Just, a través del qual els petits productors pretenen construir estructures organitzatives, productives i comercials que els permetin crear el seu propi espai a les xarxes internacionals de distribució de cafè i influir positivament en les condicions de vida de les seves comunitats. A través del Comerç Just s'asseguren als camperols els ingressos mínims per a cobrir les seves despeses familiars bàsiques, a més d'una quantitat per a la inversió en projectes de desenvolupament comunitari.

L'Organització Mundial del Comerç Just estableix 10 criteris que han de complir les organitzacions que treballen en Comerç Just, els quals reproduïm a continuació (Font: www.comerciojusto.org):

1. Creació d'oportunitats per a productors amb desavantatges econòmics

La reducció de la pobresa mitjançant el comerç constitueix la part fonamental dels objectius de l'organització. Aquesta dona suport als petits productors marginats, ja siguin empreses familiars independents o productors agrupats en associacions o cooperatives. El seu objectiu és que puguin passar de la pobresa i la inseguretat dels ingressos a una autosuficiència econòmica i pròpia. L'organització compta amb un pla d'acció per a dur-lo a terme.

2. Transparència i responsabilitat

L'organització és transparent en la seva gestió i en les seves relacions comercials. És responsable davant de tots els seus grups d'interès i respecta la sensibilitat i confidencialitat de la informació comercial que se li proporciona. L'organització troba mitjans apropiats i participatius per a involucrar els empleats, membres i productors en els seus processos de presa de decisions. Assegura que la informació pertinent sigui proporcionada a tots els seus socis comercials. Els canals de comunicació són bons i oberts a tots els nivells de la cadena de subministrament.

3. Pràctiques comercials justes

L'organització comercialitza amb preocupació pel benestar social, econòmic i ambiental dels petits productors marginats i no maximitza els seus guanys a costa d'ells. És responsable i professional en el compliment dels seus compromisos d'una manera puntual. Els proveïdors respecten els contractes i lliuren els productes a temps i amb la qualitat i especificacions desitjades.

Els compradors de Comerç Just reconeixen els desavantatges financers a què els productors i proveïdors fan front [...] Un prepagament d'almenys el 50% es fa si així és sol·licitat. Quan els proveïdors del Comerç Just del Sud reben un prepagament dels compradors, ells asseguren que aquest pagament sigui transferit als productors o agricultors que fan o desenvolupen els seus productes de Comerç Just.

4. Pagament d'un preu just

Un preu just és aquell que ha sigut establert de mutu acord per tots a través del diàleg i la participació, que proporciona un pagament just als productors i també pot ser sostingut pel mercat. Quan les estructures de preu de Comerç Just existeixen, aquests són utilitzats com a mínim. Pagament just significa la provisió d'una remuneració socialment acceptable (en el context local) considerada pels propis productors com a justa i que tingui en compte el principi d'igual pagament per igual treball entre dones i homes. [...]

5. Assegurar l'absència de treball infantil i treball forçós

L'organització s'adhereix a la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants i a la llei nacional/local sobre el treball dels nens. L'organització assegura que no hi ha treball forçós en la seva mà d'obra i/o membres o treballadors a domicili. [...]

6. Compromís amb la no-discriminació, equitat de gènere i llibertat d'associació (sindical)

L'organització no discrimina en la contractació, remuneració, accés a la capacitació, promoció, terminació o jubilació per motius de la raça, casta, origen nacional, religió, discapacitat, gènere, orientació sexual, unió de filiació (afiliació sindical), afiliació política, HIV/Sida, estatus o edat. L'organització proporciona oportunitats perquè les dones i els homes desenvolupin les seves habilitats i fomenta activament les sol·licituds de les dones per a llocs de treball i per als càrrecs de lideratge en l'organització. L'organització té en compte les necessitats especials de salut i seguretat de les dones embarassades i mares en període de lactància. Les dones participen plenament en les decisions relatives a l'ús dels beneficis resultants del procés de producció. [...]

7. Assegurar bones condicions de treball

L'organització proporciona un entorn de treball segur i saludable per als empleats i/o membres. L'organització compleix, com a mínim, amb les lleis nacionals i locals i convenis de l'OIT sobre salut i seguretat. [...]

8. Facilitar el desenvolupament de capacitats

L'organització té com a objecte augmentar els efectes positius del desenvolupament per als petits productors marginats a través del Comerç Just. L'organització desenvolupa les habilitats i capacitats dels seus propis empleats o membres. Les organitzacions que treballen directament amb els petits productors exerceixen activitats específiques per a ajudar aquests productors a millorar les seves habilitats de gestió, capacitats de producció i l'accés als mercats locals, regionals o internacionals de Comerç Just i als mercats principals, com sigui adequat.

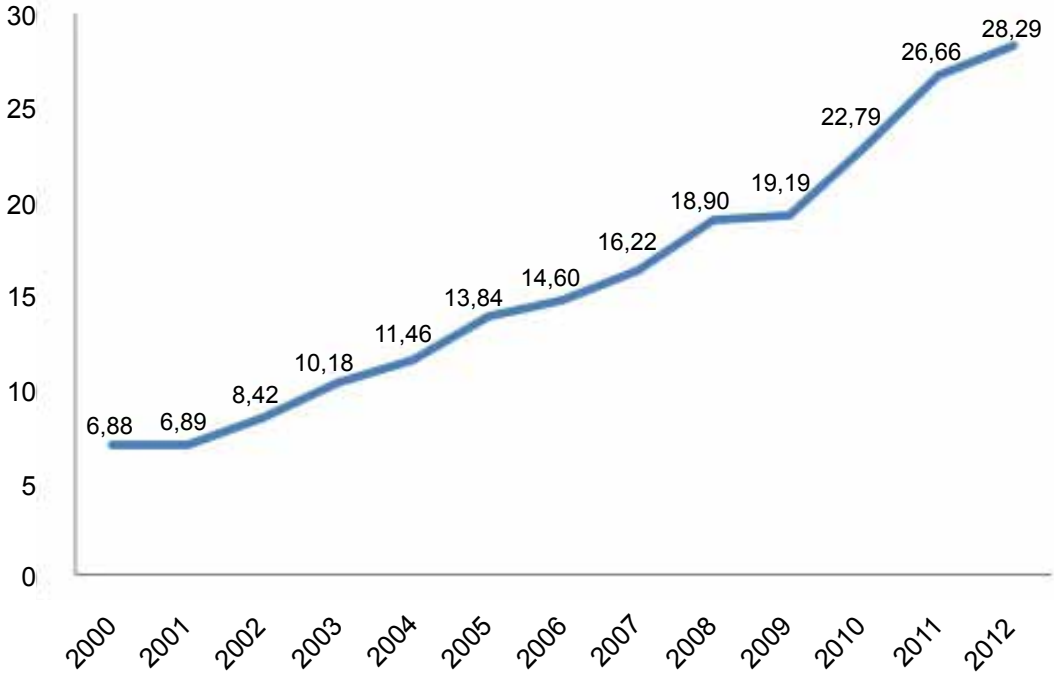
9. Promoció del Comerç Just

L'organització crea consciència sobre l'objectiu del Comerç Just i la necessitat d'una major justícia en el comerç mundial a través del Comerç Just. Advoca pels objectius i les activitats de Comerç Just d'acord amb l'àmbit d'abast de l'organització. L'organització ofereix als seus clients informació sobre si mateixa, els productes que comercialitza, i les organitzacions de productors o socis que elaboren o cullen els productes. S'utilitzen sempre tècniques honestes de publicitat i de comercialització.

10. Respecte pel medi ambient

Les organitzacions que produeixen productes de Comerç Just maximitzen l'ús de primeres matèries de fonts gestionades en forma sustentable en les seves àrees de distribució, comprant a nivell local quan sigui possible. Utilitzen les tecnologies de producció que busquen reduir el consum d'energia i en la mesura que es pugui, les tecnologies d'ús d'energies renovables que redueixin al mínim les emissions de gasos d'efecte hivernacle, tractant de minimitzar l'impacte dels seus residus sobre el medi ambient. Els productors de productes agrícoles de Comerç Just minimitzen els seus impactes ambientals, mitjançant l'ús de plaguicides orgànics o el baix ús de pesticides en els mètodes de producció, sempre que sigui possible. [...] Sempre que poden, les organitzacions utilitzen materials reciclats o fàcilment biodegradables per a l'emballatge i envien els productes per mar.

A l'Estat espanyol el Comerç Just ha anat guanyant terreny progressivament des de la primera dècada del segle XXI. Si l'any 2000 es facturaven menys de 7 milions d'Euros, el 2012 es van assolir els 28,3 milions de volum de vendes, tal com podem veure al gràfic següent.

Evolució de les vendes de productes de Comerç Just, 2000-2012 (milions d'euros)

Font: www.sellocomerciojusto.org

El Cafè Ciutat a Catalunya

Orígens

L'any 2008, a Lió (França), es va celebrar la primera fira europea de Comerç Just. Diferents organitzacions catalanes van participar a la trobada amb motius diversos, tots entorn de la promoció i la sensibilització del Comerç Just a casa nostra. Entre els representants de les diferents organitzacions catalanes, totes d'alguna manera vinculades al Comerç Just, s'hi trobava la representant de l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament de la Diputació de Barcelona, membres d'Alternativa3 i del Grup Tercer Món Mataró.

Tota la delegació va valorar que seria bo vincular clarament la sensibilització respecte al Comerç Just i la cooperació internacional amb el treball en coordinació i en xarxa de diferents municipis. Des d'Alternativa3, com a comercialitzadora de cafè, es va veure com una oportunitat per fidelitzar clients i obrir el mercat de productes de Comerç Just. Per la seva banda, el grup Tercer Món Mataró tenia un projecte amb Mujeres de Unión de la Selva de Chiapas i comercialitzava el seu cafè; la idea de vincular una ciutat com Mataró amb un cafè produït per uns productors del Sud amb els quals hi tenien lligams, aportava un esperit nou a la sensibilització de la solidaritat.

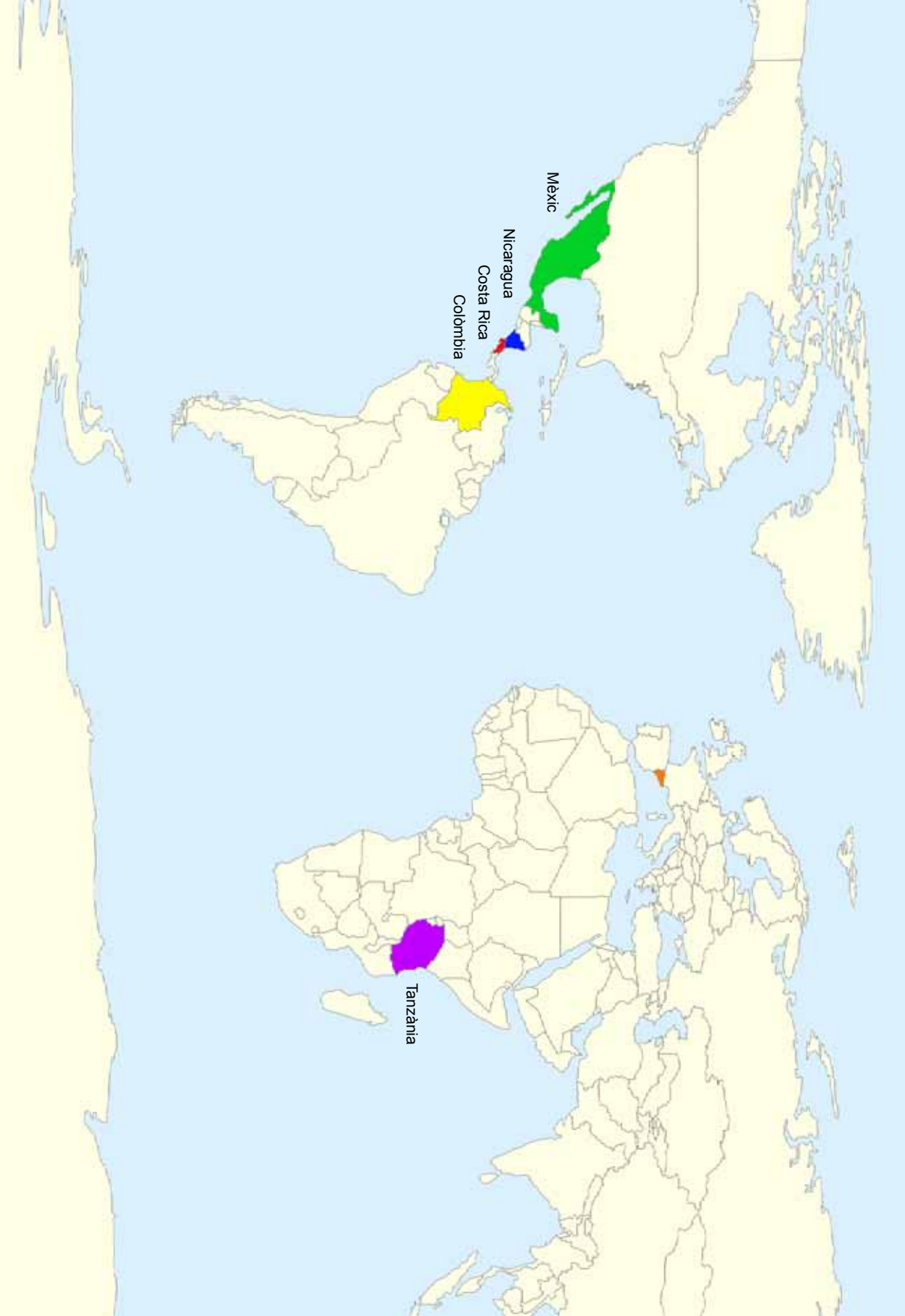
A partir d'aquella trobada, i després d'un seguit de reunions, al cap de pocs mesos ja es començava a posar en marxa el que ara és el projecte Cafè Ciutat, que en aquell moment va començar als municipis de Terrassa i Mataró.

Situació actual

Des de l'any 2008 i amb els inicis del projecte als dos municipis catalans, l'experiència ha anat creixent i actualment hi ha vuit municipis vinculats a l'experiència: Terrassa (2008), Manresa (2008), Mataró (2008), Molins de Rei (2010), Sant Quirze del Vallès (2010), El Prat de Llobregat (2011) i Calella (2011). L'any 2013 el municipi de Sant Adrià de Besòs ha fet tot el procés i actualment ja està funcionant. En tots aquests municipis s'ha comptat amb la participació activa i el suport de l'ajuntament corresponent, així com de la Diputació de Barcelona. Aquesta presència supramunicipal ha contribuït a generar un procés d'acompanyament més col·lectiu, el qual també s'ha enriquit darrerament amb intercanvis d'experiències i amb les trobades d'institucions i entitats promotores del projecte Cafè Ciutat celebrades a Terrassa (2012), Manresa (2013) i Mataró (2014). Aquests trobades permeten l'intercanvi d'iniciatives, de campanyes i també l'impuls d'eines i materials conjunts per a la difusió.

En aquests sentit, el bloc www.cafeciutat.org, així com l'ús de les xarxes socials, permet sistematitzar i difondre aquest treball conjunt. Si fins el 2012 la coordinació de la difusió de la iniciativa pivotava en Alternativa3, que continua a càrrec de la comercialització i la distribució, des de llavors recau en la Fundació Grup Tercer Món, de Mataró, que n'assumeix el relleu.

Mexic

Nicaragua

Costa Rica

Colombia

Tanzania

Les ciutats

Cafè Terrassa

Any d'inici: 2008

Entitat coordinadora: Alternativa3, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Matagalpa i Jinotega (Nicaragua)

Productors/es: CECOCAFEN

Alternativa3 té un paper molt important no només en el Cafè Ciutat a la ciutat de Terrassa, sinó també a nivell dels altres municipis catalans que participen del programa, ja que com hem vist aquesta entitat s'encarrega de la importació, torrefacció, emmagatzematge i distribució del Cafè Ciutat i altres productes de Comerç Just. Alternativa3 també té una botiga de Comerç Just –física i en línia- amb una gran varietat d'aquest tipus de productes. A banda d'això, Alternativa3 també té un rol molt important en la sensibilització sobre les realitats de les comunitats productores, en les quals endega projectes per al desenvolupament comunitari. L'entitat és molt activa a l'hora de fer actes al voltant del Comerç Just a la ciutat de Terrassa: participació a la Fira Solidària, concursos elaborats amb cacau de Comerç Just, passis de documentals, exposicions, xerrades, visites a la torradora de cafè, tastis, aules de cuina de Comerç Just, etc.

Una de les particularitats del Cafè Ciutat de Terrassa és que l'oficina municipal de turisme també ven el cafè a les seves instal·lacions, on també es fomenta l'artesanía local. A aquesta ciutat s'ha fet una tasca important de promoure la distribució del cafè a bars i restaurants.

Cafè Manresa

Any d'inici: 2008

Entitat coordinadora: Associació Josep Maria Cunill i Solà, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Las Margaritas, Chiapas (Mèxic)

Productors/es: MUSA, Mujeres Unión de la Selva

La metodologia utilitzada per promoure el Cafè Ciutat a Manresa és de caràcter transversal, introduint la sensibilització sobre el Comerç Just en diferents espais de la ciutat. L'objectiu és dirigir-se al públic no iniciat en temàtiques de solidaritat, fent present el Comerç Just a través d'activitats d'altres sectors, i amb un llenguatge pròxim i motivador per a la ciutadania. D'aquesta manera, el consum responsable es proposa com a hàbits que podem introduir a la vida quotidiana i que són una eina fonamental per reduir la pobresa.

Any rera any s'ha pogut anar introduint el Cafè Ciutat a la universitat i a alguns centres de primària i secundària, acompanyant la introducció del producte amb activitats educatives adaptades als diferents nivells: videofòrums, xerrades, punts informatius... A nivell de metodologia, els continguts s'interrelacionen amb activitats culturals (música, exposicions o cinema) per tal de fer les activitats més amenes. També s'ha comptat amb testimonis de persones d'altres cultures que expliquen la realitat de la producció de cafè als llocs d'origen, aspecte que ha resultat molt interessant per treballar des de l'empatia i també per poder analitzar algunes causes dels processos migratoris forçats per motius

econòmics. Relacionat amb aquest darrer punt, ha resultat molt interessant la darrera eina que s'ha creat per treballar la sensibilització vers el Cafè Manresa: l'elaboració del documental participatiu "Amb la Tassa pel Mànec", que a través de testimonis de Colòmbia i Camerun, l'Escola Agrària, Alternativa3 i entitats de la ciutat, entre elles l'Associació Josep Maria Cunill pel Comerç Just i Responsable, exposa la vulneració de drets en el comerç convencional de cafè i l'alternativa de Comerç Just.

A banda d'això, també es participa en fires a nivell de tota la ciutat com "Manresa Solidària", "Ecoviure" (fira de producte ecològic) o a la fira de Santa Llúcia.

Cafè Mataró

Any d'inici: 2008

Entitat coordinadora: Grup Tercer Món, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Las Margaritas, Chiapas (Mèxic)

Productors/es: MUSA, Mujeres Unión de la Selva

La comercialització del cafè i la sensibilització sobre el Comerç Just a Mataró gira entorn del Centre de Solidaritat i Cooperació "La Peixateria" que engloba la botiga de Comerç Just i el cafè "La Selva" com a punt de trobada i sensibilització. La Peixateria és un equipament municipal la concessió del qual va ser atorgada en concurs al Grup Tercer Món, i que es pretén que estigui obert a totes les entitats solidàries de la ciutat, agrupant així en un espai físic la tasca d'aquestes entitats. La Peixateria aglutina també els consumidors – bastant fidelitzats- de productes de Comerç Just a Mataró. Abans de posar en marxa el programa a Mataró, el Grup Tercer Món tenia un projecte a Chiapas, Mèxic, i és per això que es va decidir importar el Cafè Ciutat d'aquesta zona.

El Grup Tercer Món és molt actiu i entre les activitats que duu a terme hi ha les degustacions de cafè gratuïtes (que es fan cada tres o quatre setmanes i permeten que després els ciutadans comprin paquets de cafè), tasts de productes de Comerç Just en festes o fires que tenen lloc al municipi, tallers de cuina (com el de crema de cafè), o actuacions teatrals al voltant del Comerç Just. L'entitat també treballa amb escoles, fonamentalment de dues maneres: d'una banda, a través dels "esmorzars solidaris", en els quals les escoles van a La Peixateria i juntament amb l'esmorzar se'ls fa una xerrada sobre el Comerç Just; de l'altra, a través de les festes escolars, on se'ls encarrega que muntin paradetes de xocolata o altres productes. Per difondre el Cafè Ciutat s'han posat anuncis a mitjans de comunicació locals, però la promoció es fa sobretot a través de tasts al carrer i a les escoles. Actualment hi ha una quarantena de voluntaris que participen a les activitats que es duen a terme.

Cafè Molins de Rei

Any d'inici: 2010

Entitat coordinadora: Associació de Comerç Just de Molins de Rei, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Costa Rica i Tanzània

Productors/es: COOPEAGRI i Kagera Cooperative Union (KCU)

Des dels seus inicis, el projecte Cafè Ciutat a Molins de Rei es va voler vincular amb un projecte de cooperativisme que havia existit al municipi abans de la guerra civil, fet que permetria entroncar amb la idea de les cooperatives productores del cafè. Així, la imatge dels paquets de cafè Molins de Rei és l'edifici de la Federació Obrera, un monument modernista que van construir i defensar els sindicats i el moviment obrer i que va ser la seu d'una important associació local de treballadors i

treballadores; l'edifici va ser expropiat durant la dictadura i recuperat pel municipi un cop consolidada la democràcia. La societat tenia com a objectius unir els obrers progressistes al voltant dels principis d'instrucció, solidaritat, treball i justícia, a banda de proveir les persones afiliades d'un sistema de suport mutualista –valors, tots aquests, que lliguen amb la idea del Comerç Just i els principis que guien les cooperatives productores de cafè dels països del Sud.

En el cas de Molins de Rei, l'elecció del cafè la van dur a terme 22 comerciants i restauradors locals de l'associació de comerciants. Però des del principi es va veure que no hi havia capacitat suficient per atendre les necessitats que tenien els punts de venda habituals, sobretot a nivell de servei tècnic; és per això que es van haver de centrar en la venda individual de paquets de cafè.

Les activitats que es duen a terme per promoure el Cafè Ciutat coincideixen bastant amb les dels altres municipis, és a dir, l'entitat coordinadora participa en diferents activitats, com la Festa del Comerç Just i la banca ètica o la Fira de la Candelera, on es realitzen degustacions, xerrades o es dona informació, entre altres. En l'edició del 2012 hi va participar una delegació de la cooperativa de Costa Rica, fet que va ser important per sensibilitzar sobre com reverteix el consum de Cafè Ciutat en la població de la zona.

Cafè Sant Quirze

Any d'inici: 2010

Entitat coordinadora: Associació de Comerciants, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Santa Marta (Colòmbia)

Productors/es: Arhuacos - Asociación de Productores Campesinos e Indígenas de la Sierra Nevada de Santa Marta

A Sant Quirze el Cafè Ciutat és promogut per l'Associació de Comerciants del municipi, fet que és interessant perquè no es tracta d'un col·lectiu del sector de la cooperació i la solidaritat, i a la vegada facilita l'entrada del producte als establiments dels comerciants socis sensibilitzats. Degut a canvis en la junta directiva de l'entitat, la campanya de Comerç Just no ha estat sostinguda en el temps i requereix ara d'un nou impuls, incloent la comercialització en més establiments; en el procés es cercarà també una implicació més gran de les ONG locals, que ara participen de manera més puntual.

La sensibilització sobre el Comerç Just gira entorn de les activitats que promou l'entitat, sobretot al voltant de la Mostra Gastronòmica que es realitza cada any al municipi i on es pot degustar el Cafè Ciutat, i de la venda del cafè a diferents botigues del municipi. A la inauguració de la iniciativa es va promoure la degustació del cafè vinculada a la tasca de l'Escola d'hostaleria dels joves i es va instal·lar un paquet de cafè gegant al centre de la ciutat.

Cafè El Prat

Any d'inici: 2011

Entitat coordinadora: ACSUR – Las Segovias, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Costa Rica i Tanzània

Productors/es: COOPEAGRI i Kagera Cooperative Union (KGU)

L'entitat coordinadora gestiona una botiga de Comerç Just del Centre Municipal d'Informació sobre temes de Solidaritat i Cooperació, "El racó del món", situada en un equipament municipal, on es duen a terme molts tallers i activitats de sensibilització sobre aquesta temàtica, a banda de comercialitzar-s'hi productes com el Cafè El Prat, que és el producte d'alimentació més venut de la botiga. El Cafè El Prat és difós, com en tots els municipis, a través de festes i fires locals com la Festa del Prat Solidari i el Comerç Just i la Mostra Comercial de la Fira Avícola. A banda d'això, tots els equipaments municipals utilitzen el Cafè El Prat a les seves màquines de *vending*, intentant així que les polítiques públiques siguin coherents amb l'aposta per unes relacions comercials més justes amb els països del Sud.

Cafè Calella

Any d'inici: 2011

Entitat coordinadora: Fundació Grup Tercer Món Mataró, amb el suport de l'ajuntament

Origen del cafè: Las Margaritas, Chiapas (Mèxic)

Productors/es: MUSA, Mujeres de Unión de la Selva

El Cafè Ciutat a Calella rep el suport del Grup Tercer Món de Mataró per ajudar a donar-li l'impuls que no va tenir el projecte inicialment al municipi. El Cafè Calella és present a diversos actes que es fan al poble, com per exemple al "Sidral Solidari", una activitat anual que gira al voltant de temes de cooperació i solidaritat, on participen ONG locals i on hi ha un stand propi del Cafè Calella i altres productes de Comerç Just. També és present a l'exposició artística anual que organitza l'associació de la gent gran, anomenada "Calella Solidària", o a la Fira de l'Alt Maresme, on hi ha un estand propi del Consell Municipal de Cooperació amb presència del Cafè Calella, entre altres. Actualment des de l'ajuntament s'està col·laborant per trobar nous punts de venda del cafè.

Cafè Sant Adrià

Any d'inici: 2013

Entitat coordinadora: pendent de concretar

Origen del cafè: Las Margaritas, Chiapas (Mèxic) i Tanzània

Productors/es: MUSA, Mujeres de Unión de la Selva i Kagera Cooperative Union (KGU)

El juliol de 2013 l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs va fer l'acte oficial de constitució del Cafè Sant Adrià, iniciant així el procés d'organització i de promoció definitiva. En aquest moment ja s'ha fet la cata de cafès, s'han triat les dues cooperatives que proveiran el Cafè Sant Adrià i s'ha escollit la imatge del paquet mitjançant votació electrònica a través de la web municipal. Encara està per definir quina serà l'entitat local que ha d'assumir la promoció i gestió de la iniciativa, i és per això que el Grup Tercer Món Mataró està col·laborant a impulsar el projecte en els seus inicis. Mentrestant, a través dels departaments de Solidaritat i de Promoció Econòmica de l'Ajuntament s'ha aprofitat la idea del Cafè Ciutat als comerços de Sant Adrià, i de moment ja se n'hi han adherit quatre com a punts de venda i una entitat del municipi.

Les productores

Mujeres de Union de la Selva (Chiapas, Mèxic)

Unión de la Selva és una societat de solidaritat social que agrupa més de 1.400 petites productores indígenes d'origen Maya de les ètnies Mam, Mocho, Tojolabal, Tzotzil i Tzeltal, assentades en 146 comunitats de 19 municipis de la Sierra Madre de Chiapas. Es va formar l'any 1980 com a resposta a problemes comuns dels camperols i en un esforç tant per assegurar preus justos pel seu cafè com per mantenir els seus recursos naturals (sòl, aigua, flora i fauna), deteriorats pels efectes de les pràctiques modernes del monocultiu. El cultiu orgànic que practiquen es basa en el seu coneixement tradicional, i treballen per preservar la biodiversitat amb cultius autòctons i emprant mètodes nadius. A través del suport a MUSA es contribueix activament a l'apoderament i a l'autoorganització de les dones en processos productius, i molt concretament de dones indígenes de Chiapas, que secularment han patit forts estigmes i discriminació.

CECOCAFEN (Matagalpa, Nicaragua)

CECOCAFEN és una organització cooperativa que compta amb més de 2.000 petits productors i productores afiliats en 11 cooperatives membres, a la regió de Matagalpa. El cultiu de cafè té una llarga existència als departaments de Matagalpa i Jinotega, remuntant-se a mitjan de segle XIX. El clima tropical humit de la regió, el ric sòl d'origen volcànic i la vegetació exuberant, contribueixen al sabor únic d'un cafè amb fama internacional. El major repte per a CECOCAFEN és treballar en la reconstrucció del seu país, després d'anys de guerra. L'organització contribueix al procés productiu, facilitant els processos de capacitació, assistència tècnica productiva i empresarial. També contribueix en el processament del cafè i n'assegura la comercialització.

COOPEAGRI (Costa Rica)

COOPEAGRI és una empresa cooperativa d'economia social orientada al desenvolupament integral dels associats mitjançant la implementació de projectes i programes alternatius que contribueixen a la millora de la seva qualitat de vida. Des del seus inicis han treballat per fomentar la responsabilitat social de les empreses, la innovació, el servei al client i la participació dels socis i treballadors, així com el compromís amb el medi ambient. Actualment la cooperativa agrupa més de 16.000 socis i l'any 2006 van exportar 267 tones de sucre amb certificació de Comerç Just. Els recursos generats per aquestes exportacions van ser utilitzats per a executar programes a favor dels productors, tals com el pagament d'incentius econòmics, l'establiment de planters de cafè i la protecció de la conca del riu Peñas Blancas.

Arhuacos - Asociación de Productores Campesinos e Indígenas de la Sierra Nevada de Santa Marta (Santa Marta, Colòmbia)

Formada per famílies camperoles –situades a la Sierra Nevada de Santa Marta, en els municipis de Pueblo Bello i Valledupar, a una altitud d'entre 1.300 i 1.800 metres- que van arribar de l'interior del país desplaçades per la violència generada a la dècada dels cinquanta. Són comunitats molt solidàries entre sí, que comparteixen els escassos recursos que tenen i respecten profundament els compromisos adquirits i el bé comú. L'únic cultiu que comercialitzen és el cafè; la resta de productes es conrea en lots petits per a l'alimentació familiar. A mitjans de l'any 1998, davant la necessitat de donar suport als processos de conservació de la Sierra Nevada de Santa Marta, un grup de líders de les comunitats van decidir buscar suport per obtenir la certificació internacional com a productors de cafè biològic i de Comerç Just.

La situació de conflicte intern que viu Colòmbia des de fa dècades ha comportat l'existència d'un gran nombre de comunitats desplaçades per la violència, que pateixen sobretot les classes més populars en zones rurals. Per això és molt necessari el suport a aquestes famílies camperoles desplaçades i al seu esforç per produir cafè biològic de Comerç Just, ja que per a elles suposa la possibilitat de generar ingressos addicionals i alhora els permet continuar amb els seus mètodes tradicionals de producció, que no només són totalment respectuosos amb el medi ambient, sinó que hi estan en perfecta harmonia, ja que l'entorn natural és la seva major riquesa.

Kagera Cooperative Union - KGU (Regió del Kagera, Tanzània)

La KCU és una cooperativa de segon nivell o secundària. La seva principal activitat és la comercialització de cafè i altres productes agrícoles de 178 cooperatives primàries o de base en llogarets de la regió de Kagera, concretament dels districtes de Bukoba i Muleba, representant a uns 100.000 camperols que al costat de les seves famílies suposen unes 300.000 persones. KCU proporciona també formació i suport tècnic i financer als petits agricultors.

Tanzània és un dels principals exportadors de cafè d'Àfrica i el de més pes si ens referim a la varietat "Robusta". Però també es molt dependent d'aquest producte, ja que suposa més del 75% dels ingressos per exportació del total del país. Amb la Cooperativa Kagera i a través del Comerç Just, els productors reben una oportunitat d'independència de les grans multinacionals, fet que, a més, els garanteix formació, transparència i la reinversió dels beneficis en el desenvolupament de les seves comunitats i a les cooperatives productores de cafè associades. A més, també els suposa unes millors condicions de vida i la garantia dels drets laborals per a un desenvolupament sostenible.

Identificació de la bona pràctica

Com s'ha vist, a cada municipi hi ha una pluralitat d'actors involucrats en el programa Cafè Ciutat, i aquesta riquesa i diversitat del teixit local configura també àmplies i diverses possibilitats d'iniciatives per promoure el cafè. Algunes d'elles són comunes (fires, jornades, botigues, etc), altres són especialment singulars, però totes s'emmarquen de manera més general en el que des d'Avaluem hem anomenat "bones pràctiques" de la solidaritat i la cooperació –experiències que de ben segur mereixen ser replicades. Compartir i donar a conèixer aquesta diversitat d'iniciatives pot animar a altres municipis a innovar i a sumar-se a una xarxa pionera de Cafè Ciutat que promou, de forma imaginativa, el foment del Comerç Just i del consum responsable, que compta amb el suport de l'administració local i supramunicipal i que parteix no només de plantejaments de solidaritat i de cooperació, sinó també de la voluntat de coherència en les polítiques públiques.

Promoció de la participació i la sensibilització local

Un dels aspectes imprescindibles per l'existència del Cafè Ciutat –més enllà del suport institucional d'ajuntaments i de la Diputació de Barcelona– és la participació de la ciutadania, que des que es posa en marxa el programa hi pren part en diferents aspectes. En primer lloc, la tria del cafè que es convertirà en Cafè Ciutat es fa a través de la ciutadania en general, o de grups concrets de ciutadans, tal com passa amb la imatge que il·lustra els paquets de cafè, que sol ser escollida per votació popular. Tot això propicia que la població s'impliqui en el projecte i a la vegada conegui de primera mà en què consisteix el Comerç Just, les conseqüències de les injustes regles del comerç internacional i el seu impacte en les condicions de vida de les poblacions productores, alhora que ofereix la possibilitat de fer un consum responsable a través del Cafè Ciutat.

Però la participació ciutadana va molt més enllà, ja que són persones voluntàries de cada municipi, normalment organitzades al voltant d'entitats locals, les que duen a terme el gruix de les activitats de difusió i comercialització del Cafè Ciutat, ja sigui a través de la participació en fires, de tasts de cafè, de xerrades, o gestionant botigues, entre altres. Gràcies a aquest treball voluntari s'acosta el tema del Comerç Just en particular i de la solidaritat en general a persones no iniciades que, a través d'aquest primer contacte, poden sentir-se interessades a tenir-hi una implicació més activa. De manera més concreta, en aquells casos en els quals el Cafè Ciutat es vincula a projectes de cooperació preexistents, es poden donar a conèixer les iniciatives de cooperació que es duen a terme des del municipi, a la vegada que es sensibilitza sobre les desigualtats Nord-Sud.

També trobem interessant que una de les modalitats de comercialització del Cafè Ciutat es faci a través d'entitats no directament vinculades amb l'àmbit de la solidaritat i la cooperació, com és el cas de Sant Quirze del

Comerç just?

ConSum responsable

Va amb tu?

Amb el teu consum pots triar:

- Un model de relacions més equitatiues
- El respecte al medi ambient
- Una forma de treballar per la justícia

Km 0 Proximitat

Comerç just

El teu institut donem suport al Comerç just

- El càrrec de responsabilitat del producte és produït amb l'ètica dels drets de comerç internacional
- De la producció del cafè s'han extret 100 milions de pessetes al mes

Beneficis del Comerç Just:

- Drets liberals
- Equitat gènere
- Producció ecològica
- Sense explotació infantil
- Reducció intermediaris
- Part dels beneficis permeten projectes a la comunitat

Si fa productes que no es poden produir a casa.

Sempre que aguis, el millor producte és aquell que genera menys cost ambiental, s'ha treballat a prop de casa i amb productes locals.

7%

10%

15%

20%

25%

30%

35%

40%

45%

50%

55%

60%

65%

70%

75%

80%

85%

90%

95%

100%

Cafè Minus

Vallès, on és l'Associació de Comerciants qui s'ha implicat al projecte com a entitat coordinadora i qui duu a terme les activitats de difusió del Cafè Ciutat. Així s'aconsegueix transversalitzar i fer arribar la idea del Comerç Just a una població no necessàriament sensibilitzada amb anterioritat.

Espais físics que aglutinen l'activitat al voltant del Cafè Ciutat

Són varis els municipis que compten amb una botiga de Comerç Just on no només es venen aquest tipus de productes, incloent el Cafè Ciutat, sinó que són escenari d'actes de sensibilització dirigits a la població. La Peixateria de Mataró és un bon exemple d'equipament municipal gestionat en concessió per una entitat local (el Grup Tercer Món), on hi ha una botiga amb una gran varietat de productes de Comerç Just, una cafeteria i punt de sensibilització. La Peixateria, situada al centre de Mataró,

està oberta a tota la ciutadania i a les entitats que volen fer-hi xerrades, presentacions de llibres, exposicions i activitats de caire social, a la vegada que constitueix un espai obert per a interactuar amb les escoles locals i promoure informació i berenars solidaris.

Altres municipis que tenen centres de comercialització i sensibilització són Manresa, amb una botiga de Comerç Just gestionada pel treball voluntari de la societat civil; el Prat de Llobregat, amb una botiga ubicada a un equipament municipal i gestionada per l'entitat local ACSUR – Las Segovias; o Terrassa, on es promou el Cafè Ciutat, juntament amb

artesanía local, a l'oficina de turisme municipal, a banda d'altres punts de venda. També a Terrassa cal subratllar la presència de la ja esmentada Alternativa3, amb una botiga que ofereix un ampli ventall de productes de Comerç Just. Molins de Rei disposava també fins fa poc d'una botiga de Comerç Just, gestionada per l'Associació de Comerç Just de la ciutat, però ha tancat recentment i ara no disposa d'un espai físic.

Coherència amb les polítiques municipals de cooperació

L'Ajuntament de Manresa ha optat per fer del Cafè Ciutat, en certa manera, una política transversal de l'administració municipal, a la qual es veuen implicades diferents regidories i departaments. És així perquè, en una aposta per la compra pública amb criteris ètics, s'han introduït -dins dels processos de licitació- clàusules que permetin promoure l'adquisició de serveis amb garanties de total respecte als drets humans laborals i al medi ambient. Així, en els plecs de condicions de provisió de les màquines de *vending* , per exemple, s'ha inclòs l'exigència que els ofertants puguin abastir de cafè de Comerç Just i de productes saludables. Això és similar al que ha succeït a El Prat de Llobregat i a Mataró, on tots els equipaments municipals utilitzen el Cafè Ciutat, o en altres municipis que estan intentant introduir mesures similars.

Una altra manera de relacionar la política de cooperació municipal amb el programa Cafè Ciutat és seleccionant com a proveïdores de cafè cooperatives del Sud amb les quals ja s'estaven duent a terme projectes de cooperació internacional. És el cas de Mataró, on es va escollir una cooperativa de Chiapas perquè ja hi havia projectes previs de cooperació d'agricultura ecològica amb ella; i és també el que fan o es plantegen fer altres municipis participants. D'aquesta manera s'afavoreix un coneixement més profund de la situació d'una comunitat en concret, a la vegada que es focalitzen les accions de cooperació per tal que aquestes siguin més eficients. I és que cal tenir en compte que part important de la idea del Comerç Just és que els beneficis obtinguts de la venda de productes siguin reinvertits a la pròpia comunitat productora per afavorir el seu desenvolupament (productiu, educatiu, d'infraestructures, etc).

Vinculació amb les particularitats de cada municipi

Una de les virtuts de fer del Cafè Ciutat un programa arrelat a l'àmbit local és que permet que cada municipi adapti la idea d'oferir un cafè de Comerç Just a les seves pròpies característiques. D'aquesta manera es poden dissenyar activitats de sensibilització que no només intentin arribar al màxim de gent possible, sinó que permetin vincular les desiguals relacions Nord-Sud amb la realitat de cada municipi. Així, per exemple, a Molins de Rei s'ha intentat presentar el Cafè Ciutat –a través del qual unes cooperatives del Sud proveeixen de cafè al municipi- vinculant-lo amb un projecte de cooperativisme existent a la ciutat abans de la guerra civil. Manresa, per la seva banda, proposa que siguin ciutadans i ciutadanes manresanes originàries de zones cafeteres els que es converteixin en altaveus de com el monocultiu del cafè i el baix preu que es paga pel cafè al mercat internacional empobreix pobles i regions senceres, condemnant els seus habitants a la pobresa i/o a l'emigració. D'aquesta manera s'afavoreix, no només la participació de la població originària d'aquestes zones, sinó que el missatge arribi de manera més directa i propera – amb testimonis dels seus propis veïns i veïnes- a la resta de la població manresana.

Una altra manera de vincular el Cafè Ciutat amb cada municipi, com s'ha vist, és optant com a proveïdors per cooperatives amb les quals ja s'ha treballat prèviament, o que siguin originàries de zones amb les quals ja hi ha una relació anterior des del municipi.

Coordinació entre municipis

El programa Cafè Ciutat va començar l'any 2008 a Terrassa, de la mà d'Alternativa3 i el Grup Tercer Món Mataró, i a Manresa i a Mataró, des d'on es va anar estenent als altres sis municipis que actualment formen part de la xarxa. Tot i que cada municipi adapta i organitza a la seva manera la promoció i comercialització del Cafè Ciutat segons les seves possibilitats i peculiaritats, la coordinació entre els diferents municipis ha estat molt important no només per compartir experiències uns amb els altres, sinó per donar una certa imatge unitària a la marca Cafè Ciutat. En aquest sentit ha estat molt important la tasca de suport, més o menys actiu segons el municipi i els lideratges existents en cadascun d'ells, de tots els ajuntaments de les ciutats participants, així com també l'acompanyament de la Diputació de Barcelona en tot el procés. De la mateixa manera, ha estat i continua sent fonamental l'experiència i l'expertesa d'Alternativa3 i el Grup Tercer Món Mataró, entitat amb llarga experiència en el camp del Comerç Just que, a més, ha servit (per la seva tasca d'importació, torrefacció, envasat, etiquetatge, emmagatzematge i distribució), de centre neuràlgic del Cafè Ciutat a casa nostra.

Actualment cada ciutat s'organitza i les tasques conjuntes recauen en el Grup Tercer Món de Mataró, ciutat que ha acollit la trobada 2014 de ciutats participants al Cafè Ciutat. La trobada de 2015 serà a Sant Adrià del Besòs. Aquestes trobades que es celebren periòdicament serveixen per posar en comú i compartir les experiències i metodologies adquirides. També es pretén que de manera progressiva les ciutats puguin compartir els seus recursos per tal d'optimitzar la feina feta i augmentar la capacitat de difusió del programa.

Punts forts

De la valoració que acabem de fer del programa Cafè Ciutat se'n poden extreure una sèrie de punts forts que fan d'aquesta iniciativa una experiència destacada en el camp de la cooperació i la solidaritat.

- Ofereix la possibilitat de disposar d'un producte, el cafè, elaborat segons les normes acceptades del Comerç Just, responsable amb les persones i el medi ambient. En aquest sentit, ofereix una bona pràctica concreta que qualsevol persona pot aplicar a la vida quotidiana i superar el sentiment d'impotència que part de la ciutadania sent davant la necessitat de canvis estructurals: retorna el poder de canviar part de les problemàtiques a cada persona.
- És una potent eina per a sensibilitzar sobre les desigualtats Nord-Sud en general, i les injustes condicions del comerç internacional a nivell particular. El fet de vincular els consumidors de la ciutat amb una cooperativa productora del Sud permet reflexionar de manera concreta sobre les conseqüències de les pràctiques productives en les condicions de vida de les poblacions productores. Paral·lelament, permet apropar a la ciutadania la realitat de les persones que han emigrat d'aquestes zones productores i que viuen als municipis participants.
- La metodologia de treball i la coordinació entre els diferents municipis participants permet compartir experiències i recursos.
- És un bon exemple de treball conjunt entre les organitzacions de la ciutadania, que té un paper molt actiu en la promoció i comercialització del Cafè Ciutat, i les institucions municipals que li donen suport.
- Ofereix la possibilitat d'adaptar cada cas a les particularitats del municipi participant i de dur a terme activitats diverses al voltant del Comerç Just i la solidaritat en general.

Reptes de futur

- Potenciar el treball en xarxa entre municipis per tal de compartir recursos.
- Apropar-se a públic no sensibilitzat o fidelitzat, així com ampliar els punts de venda i el catàleg de productes ofertats.
- Augmentar el nombre de municipis participants, aprofitant en la mesura del possible la seva pròpia zona de treball en cooperació.
- A banda de destacar els beneficis pels drets humans i el medi ambient a les zones productores que suposen els productes elaborats amb criteris de Comerç Just, aspectes més coneguts, caldria posar en valor els beneficis que comporta el consum d'aquest tipus de productes per la salut.
- Difondre i ampliar la comercialització de les càpsules monodosi biodegradables compatibles amb màquines de cafè ja existents al mercat i la venda on line.
- Donar més força a la visualització del projecte a nivell català (per exemple a través de publicitat de la Festa de Comerç Just, algun anunci a mitjans nacionals, etcètera).
- Promoure més implicació dels padrins i padrines en la tasca de promoció del cafè de la ciutat.
- Compartir vincles i la presència de les delegacions dels productors quan aquests fan visites a Catalunya.

Enllaços d'interès

Alternativa 3 / Cafè Ciutat	http://www.alternativa3.com/cafeciuat/
Fundació Grup Tercer Món Mataró	http://www.gruptercermon-mataro.org/
Associació Josep Maria Cunill i Solà pel Comerç Just i el Consum Responsable del Bages	http://www.justisolidari.com/cafe-manresa-just/
Coordinadora Estatal de Comerç Justo	http://comerciojusto.org/
Oficina de Cooperació al Desenvolupament de la Direcció de Relacions Internacionals de la Diputació de Barcelona	www.diba.cat/ri
Fairtrade	http://www.fairtrade.net/
Fairtrade Ibérica	http://www.sellocomerciojusto.org/es/
Organització Mundial de Comerç Just (WFTO)	http://www.wfto.com
Unión de la Selva	http://www.laselvacafe.com.mx
Setem (Bon Cafè)	http://www.setem.org/site/cat/buencafe/

Contacte

**Fundació Grup Tercer
Món Mataró**

Botiga Solidària

c/ Barcelona 50, 08301, Mataró

93 796 00 87

fg3m@gruptercermon-mataro.org

Avaluem
anàlisi i desenvolupament

www.avaluem.cat

Col·labora

Diputació
Barcelona

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Promouen

Ajuntament
de Calella

Ajuntament
de Manresa

Ajuntament
de Mataró

Ajuntament
de Molins de Rei

Ajuntament
de Sant Quirze
del Vallès

Ajuntament
de Sant Adrià de Besòs

Ajuntament del Prat de Llobregat

Ajuntament de Terrassa

ALTER
NATIVA
COMERCIO JUST

Rocafort, 242 bis, 3r pis, 08029, Barcelona - Tel 93 322 17 36 avaluem@avaluem.cat